

RASEBORG
RAASEPORI

RAASEPORIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖNSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA 2021– 2024

Annettu ympäristönsuojelulain (527/2015) 168 §:n nojalla

Hyväksytty ympäristö- ja rakennuslautakunnassa 18.08.2021
Voimaan 27.08.2021

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Valvonnan toiminta-alue ja ympäristöolosuhteet sekä pilaantumisen vaaraa aiheuttavat toiminnot.....	4
Pohjavesien tila	5
Ympäristönsuojelulain valvonta	6
Luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröidyt laitokset	6
Ympäristönsuojelulain ilmoitukset (YSL 118–120 §§)	8
Määräykset pilaantumisen ehkäisemiseksi (YSL 180 §)	8
Valvonta onnettomuus-, haitta- ja rikkomistilanteessa	8
Ympäristönsuojelumääräysten valvonta.....	9
Jätevesien valvonta viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (YSL luku 16)	9
Lannan varastointi ja levittäminen	9
Jätelain valvonta	10
Jätelain 124 §:n mukainen valvonta	10
Jätehuoltomääräysten valvonta.....	11
Ympäristön epäsiisteys ja roskaantuminen	12
Muun lainsäädännön mukainen valvonta.....	12
Maa-aineslaki	12
Kemikaalilain valvonta.....	13
Merenkulun ympäristönsuojelulaki	13
Ulkoilulaki	13
Vesihuoltolaki	14
Vesilaki.....	14
Maastoliikennelaki ja vesiliikennelaki	14
Luonnonsuojelulaki	15
Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta	15
Maankäyttö- ja rakennuslaki.....	15
Laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta	15
Valvonnan järjestäminen.....	16
Toimintojen ympäristöriskinarviointi ja valvontaluokat	17
Valvontaohjelman laatiminen ja valvontaohjelman toteutumisen arviointi.....	20
Valvontamenettely onnettomuus-, haitta- ja luparikkomustilanteissa.....	21
Valvonnan organisointi ja resurssit	22
Viranomaisten välinen yhteistyö valvonnassa	23
Valvontasuunnitelman päivittäminen	24

Johdanto

Ympäristövalvonnan tarkoitus yleisenä valvontaviranomaisena on varmistaa, että kunnassa noudatetaan ympäristöön liittyviä lakeja, asetuksia sekä viranomaisen antamia lupia ja määräyksiä. Tätä tehdään seuraamalla ihmisten ja yritysten toiminnan aiheuttamia ympäristövaikutuksia sekä valvomalla yleistä etua viranomaisen päätösvaltaan kuuluvan ympäristö- ja jätelainsäädännön mukaisesti. Valvontatoimenpiteet perustuvat aina lakeihin ja niiden nojalla annettuihin säännöksiin. Monessa asiassa kunnan valvontaviranomainen on ainoa päätösvaltainen viranomainen.

Ympäristönsuojelulain (YSL, 527/2014) 167 §:n mukaan valvontaviranomaisen on järjestettävä ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta, ja niin, että se perustuu ympäristöriskien arviointiin. Valvontaviranomainen voi asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen, jos se on välttämätöntä tehtävien hoitamiseksi asianmukaisella tavalla.

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 168 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen tämän lain mukaista säännöllistä valvontaa varten suunnitelma (valvontasuunnitelma). Valvontasuunnitelman sisällöstä on säädetty ympäristönsuojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen (713/2014) 28 §:ssä, määräaikaistarkastuksista ja riskinarvioinnista 29 §:ssä sekä valvontaohjelman laatimisesta 30 §:ssä.

Lakisääteinen valvontasuunnitelma koskee ympäristönsuojelulain ja sen nojalla annettujen säädösten ja määräysten valvontaa. Valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti. Halutessaan ympäristönsuojeluviranomainen voi koota myös muiden säädösten mukaiset valvontatehtävänsä samaan suunnitelmaan.

Valvontasuunnitelman lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava valvontaohjelma ympäristöluvanvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta. Valvontaohjelmaan kootaan tiedot valvottavista kohteista ja niihin kohdistettavista valvontatoimista. Valvontatiheys perustuu ympäristöriskiarviointiin. Valvontaohjelma on pidettävä ajan tasalla.

Jätelain (646/2011) 124 § velvoittaa valvontaviranomaiset tarkastamaan määräajoin laitokset ja yritykset, joissa harjoitetaan jätteen laitos- tai ammattimaista käsittelyä, syntyy vaarallista jätettä, harjoitetaan jätteen ammattimaista kuljettamista tai keräystä, toimitaan jätteen välittäjänä tai toteutetaan jätteen kansainvälisiä siirtoja. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulla näistä tehtävistä on jätteen ammattimaisen keräyksen valvonta sekä jätteen laitos- tai ammattimainen käsittely niiltä osin kuin ne kuuluvat kunnan ympäristönsuojelulain mukaisiin valvottaviin kohteisiin. Vaarallista jätettä synnyttävien laitosten tai yritysten osalta valvontavastuu on jakamaton, joten valvontavastuusta on sovittava Uudenmaan elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen (ELY:n) kanssa.

Tämä valvontasuunnitelma käsittelee ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvaa ympäristönsuojelulain, jätelain ja muiden lakien nojalla tehtävää valvontaa Raaseporin kaupungissa.

Valvontasuunnitelman laadinnassa on otettu huomioon ympäristöministeriön ”Ympäristövalvonnan ohje” (Ympäristöhallinnon ohjeita 2/2016) sekä Kuntaliiton ”Ohje kunnan ympäristönsuojelun valvontasuunnitelman ja valvontaohjelman laatimiseen” (Kuntaliitto 2016).

Valvonnan toiminta-alue ja ympäristöolosuhteet sekä pilaantumisen vaaraa aiheuttavat toiminnot

Raaseporin kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen vastaa yhdessä Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa ympäristönsuojelulain ja muiden sen toimivaltaan kuuluvien lakien valvonnasta Raaseporissa. Raaseporin kaupungissa on noin 27 540 asukasta (Tilastokeskus 2019). Alueen pinta-ala on 2 178 km², josta noin 1 035 km² on vesialueita. Taajama-alueet ovat Bromarv, Finnäs, Fiskars, Haparskog/Skogby, Karjaan keskusta, Mustio, Pinjainen, Pohjan kirkonkylä, Tammisaaren keskusta, Tenhola ja Åminnefors.

Raaseporin kaupunki on pinta-alaltaan laaja ja kaupungille on ominaista suuri haja-asutus ja lukuisat pohjavesialueet. Muita alueen ominaispiirteitä ovat pitkä rantaviiva, saaristoalueet ja runsas loma-asuntojen määrä (noin 6 400).

Raaseporin alueella on runsaasti luonnonsuojelualueita, uhanalaisia ja rauhoitettuja lajeja sekä muita arvokkaita luontokohteita. Kaiken kaikkiaan luonnonsuojelualueita on Raaseporissa yli 150. Natura 2000 -alueita on 15.

Pieniä ja keskisuuria yrityksiä/toimintoja, jotka eivät tarvitse ympäristölupaa, mutta joista arvioidaan olevan riskiä ympäristölle, on arvioitu olevan Raaseporissa noin 130. Tällaisia ei-luvanvaraisia toimintoja ovat muun muassa autokorjaamot, veneiden talvitelakat, satamat, pienet eläinsuojat, puhdistamot jne. Tiedot ja rekisterit näistä toiminnoista ovat puutteelliset, ja niitä tarkennetaan käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Pienistä ja keskisuurista yrityksistä myös iso osa sijaitsee tärkeällä pohjavesialueella, mikä lisää valvonnan tarvetta. Näiden yritysten tarkastusten suuntaamisessa hyödynnetään mm. Raaseporin pohjavesialueiden suojelusuunnitelmaa (Ramboll 2013). Raaseporissa myös kiinteistöjen lämmitysöljysäiliöt on arvioitu riskiksi ympäristölle ja erityisesti pohjavedelle. Käytössä olevia öljysäiliöitä pohjavesialueella Raaseporissa oli noin 440 v. 2012 (Ramboll).

Ympäristöhallinnon maaperän tilan tietojärjestelmä on aineisto, johon tallennetaan Suomen pilaantuneet maaperäalueet, eli paikat missä haitallisia aineita on päässyt tai voineet päästä maaperään. Kohteet painottuvat eteläiseen Suomeen ja rannikkoalueille – toisin sanoen alueille, joilla on runsaimmin teollisuus- ja yritystoimintaa sekä tiheintä asutusta. Kohteita on Raaseporin alueella noin 249, joista 16 on arvioitavia tai puhdistettavia kohteita ja 103 selvitystarvekohteita (tilanne 12.4.2021).

Pohjavesien tila

Alueen pohjavesivarat ovat väkimäärään nähden runsaat. Ominaista pohjavedelle on sen liikkuvuus: jos pohjaveteen pääsee haitta-aineita, ne voivat kulkeutua pitkälle ja päätyä vedenottamolle. Tätä varten on määritetty tärkeitä pohjaveden muodostumisalueita, joilla pitää noudattaa erityistä varovaisuutta.

Raaseporissa on 53 vedenhankinnan kannalta tärkeäksi luokiteltua pohjavesialuetta (2019). Pohjavesialueiden kokonaispinta-ala on 88,55 km² ja varsinaisten muodostumisalueiden pinta-ala on 73,63 km² (Raaseporin pohjavesialueiden suojelusuunnitelma, Ramboll 2013). Raaseporin pohjavesivarat ovat keskittyneet ensimmäisen ja toisen Salpausselän reunamuodostumiin. Tärkeimmät vedenottamat sijaitsevat I Salpausselällä, kuten myös Karjaan ja Tammisaaren keskustaajamat. II Salpausselällä sijaitsevat Tenholan ja Bromarvin kirkonkylät.

Riskit. Merkittävä osa teollisuusalueista ja asutuksesta sekä muusta rakentamisesta ja infrastruktuurista, kuten junaradat ja asema-alueet, sijoittuu tärkeille pohjavesialueille. Raaseporissa on myös runsaasti maa-ainesten ottoa, josta iso osa on Salpausselkien alueella.

Karjaan pohjavesialueella merkittävimiksi riskikohteiksi (luokka B) on arvioitu sijaintiriskin ja päästöriskin perusteella öljysäiliöt sekä rautatieliikenne ja radanpito. Valtatie 25:n aiheuttama riski todettiin merkittävimmäksi (luokka B) Björknäsin pohjavesialueella. Yritystoiminnasta merkittävimiksi riskikohteiksi (luokka B) arvioitiin sijainti- ja päästöriskin perusteella Kuusakoski Oy:n kierrätyslaitos ja Suomen Viljava Oy:n varastoalue Meltola-Mustion pohjavesialueella sekä Tammet Oy:n metallialan tuotantolaitokset Björknäsin pohjavesialueella.

Haitta-aineita löytyy paikoin pohjavedestä ihmistoiminnan seurauksena. Mm. Karjaan ratapiha sijaitsee pohjaveden muodostumisalueella, ja alueen maaperässä on todettu pilaantuneisuutta.

Mahdollisesti pilaantuneet maa-alueet pohjavesialueilla sijaitsevat pääasiassa Björknäsin, Karjaan ja Meltola-Mustion pohjavesialueilla. Björknäsin pohjavesialueella mahdollisia PIMA-kohteita (PIMA = pilaantunut maaperä) on yhteensä 9, Karjaan pohjavesialueella 8 ja Meltola-Mustion pohjavesialueella vastaavasti 4 kohdetta. Mahdollisesti pilaantuneet maa-alueet ovat mm. entisiä polttoainejakeluasemia, romuttamoita, autokorjaamoita, varikoita ja pesuloita. Alueilla harjoitettu toiminta on voinut aiheuttaa maaperän ja pohjaveden pilaantumista, mutta toiminnan loppumisen jälkeen kohteissa ei ole tehty tarvittavia tutkimuksia.

Pohjaveden likaantuminen on usein pitkäaikaista tai ihmisperspektiivistä katsottuna pysyvää. Riskien pienentämiseen voidaan vaikuttaa mm. luvituksella, valvonnalla ja tiedottamisella. Myös kaavoitus ja rakentamisen suunnittelu ovat avainasemassa uusien pohjavesiriskien välttämässä.

Ympäristönsuojelulain valvonta

Luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröidyt laitokset

Ympäristölupa tarvitaan toimintaan, josta säädetään ympäristönsuojelulain liitteessä 1. Ympäristölupa on lisäksi oltava toimintaan, josta saattaa aiheutua vesistön pilaantumista, eikä kyse ole vesilain mukaisesta luvanvaraisesta hankkeesta, sellaisesta jätevesien johtamisesta, josta saattaa aiheutua ojan, lähteen tai noron pilaantumista tai toiminnasta, josta saattaa ympäristölle aiheutua eräistä naapuruussuhteista annetun lain (26/1920) 17 §:n tarkoitettua kohtuutonta räsitusta.

Polttoainejakeluasemat, energiantuotantolaitokset, asfalttiasemat sekä lisäksi kemialliset pesulat ja laitokset, joissa käytetään orgaanisia liuottimia, ovat rekisteröitäviä toimintoja. Näistä säädetään ympäristönsuojelulain liitteessä 2. Toiminta rekisteröidään ympäristönsuojelun tietojärjestelmään.

Osa toiminnoista, jotka olivat ennen ympäristöluvanvaraisia, on 1.2.2019 lähtien siirretty uuteen ilmoituksenvaraiseen kategoriaan (YSL 115 a §), joka on hiukan kevennetty menettely (koskee uusia ilmoituksia). Samoin jakeluasemat on 1.1.2020 lähtien pääasiassa rekisteröitävä, mikä rekisteröimisvaiheessa on selvästi pienempi työ kuin ympäristöluvan myöntäminen, mutta valvonnan tarve pysyy samanlaisena. Toimintojen ympäristölupakynnystä on myös useaan otteeseen korotettu, minkä takia toimijoita on pudonnut pois, mutta samalla valtiolta on siirtynyt kohteita kunnalle, joten valvontakohteiden nettomuutosta ei juuri ole.

Raaseporissa on kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulle kuuluvia ympäristönluvanvaraisia tai rekisteröitäviä toimintoja yhteensä 58, joista 38 on ympäristönluvanvaraisia, 2 ilmoituksenvaraisia, ja 18 rekisteröityjä (tilanne 12/2020; taulukko 1).

Taulukko 1.

Valvottavat ympäristöluvanvaraiset laitokset (alajako perustuu YSL 27 §:een ja liitteeseen 1, taulukkoon 2)	Kohteiden määrä	- joista pohjavesi-alueella
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto	7	1
Mineraalituotteiden valmistus	2	1
Eläinsuojat tai kalankasvatus	10	1
Liikenne	1	
Jätteiden ammattimainen tai laitosmainen käsittely sekä jätevesien käsittely	16	
Muu toiminta, ampumaradat, suihkupuhallus, huvipuistot, krematoriot, lannoitetehtaat	2	1
Ympäristöluvanvaraiset yhteensä	38	4
Yleinen ilmoitusmenettely (YSL 10a luku ja liite 4)	Kohteiden määrä	
Ulkona sijaitseva ampumarata, jolla on tarkoitettu ammuttavaksi enintään 10 000 laukausta vuodessa ja jolla ei ole haulikkoammuntaan tarkoitettua rataa.	2	
Valvottavat rekisteröitävät toiminnot (alajako perustuu YSL liitteeseen 2, ja 27 §)	Kohteiden määrä	
Energiantuotantolaitos, yhteenlaskettu polttoaineteho vähintään 5 MW, mutta alle 50 MW	1	
Asfalttiasema	1	
Nestemäisen polttoaineen jakeluasema, jonka polttoainesäiliöiden kokonaistilavuus on vähintään 10 m ³	16	
Rekisteröitävät toiminnot yhteensä	18	
Kaikki toiminnot yhteensä (tilanne 12/2020)	58	4

Luvitettavista tai rekisteröitävistä toiminnoista lukumääräisesti eniten on jätteenkäsittelijöitä (16), joihin kuuluvat esim. romumetallinkeräys/käsittely ja maankaatopaikat, sekä jakeluasemia (16).

Etelä-Suomen aluehallintoviraston ympäristölupakohteita on Raaseporissa 56 (Ylva-tietojärjestelmä 12/2020), joista valtaosa kuuluu kategoriaan ”jätteiden ammattimainen tai laitosmainen käsittely sekä jätevesien käsittely”. Ensisijaisen valvojan, eli Uudenmaan ELY-keskuksen lisäksi myös kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii näiden kohteiden valvojana. Kunnan

ympäristönsuojeluviranomainen pyrkii myös osallistumaan näiden lupakohteiden määräaikaistarkastuksiin, ja näitä tarkastuksia on vuosittain arviolta yhdestä viiteen.

Ympäristönsuojelulain ilmoitukset (YSL 118–120 §§)

Erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta tai tapahtumasta on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 118 §). Ilmoitukset koskevat pääasiassa tilapäistä murskausta, louhintaa, rakentamista tai ulkoilmatapahtumia (konsertit, moottoriurheilukilpailut jne.). Ympäristönsuojelu käsittelee vuosittain noin 15–25 meluilmoitusta. Tarkastuksia ei yleensä tehdä; konserteista pyydetään meluraportit, jos ne järjestetään tiheästi asutulla alueella.

Koeluonteisesta lyhytaikaisesta toiminnasta, jonka tarkoituksena on kokeilla uutta tekniikkaa, raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää tai puhdistuslaitetta taikka käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti vaikutusten, käyttökelpoisuuden tai muun seikan selvittämiseksi, on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 119 §). Ilmoituksista tehdään aina kirjallinen päätös. Ilmoitusten käsittelyyn liitetään tarkastus. Päätökseen voi sisältyä raportointivelvoitteita toiminnan tuloksista tai määräyksiä hankkeen ympäristövaikutusten seurannasta. Tällaisia ilmoituksia tulee harvoin.

Määräykset pilaantumisen ehkäisemiseksi (YSL 180 §)

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi antaa yksittäisiä määräyksiä pilaantumisen ehkäisemiseksi (YSL 180 §) muille kuin luvanvaraisille tai rekisteröitävillä toiminnoilla. Viimeisen kolmen vuoden aikana yksi tällainen määräys on annettu, pienelle kaukolämpölaitokselle.

Valvonta onnettomuus-, haitta- ja rikkomistilanteessa

Onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen tai luvan noudattamatta jättämisen seurauksena toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa tai merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Tällöin valvontaviranomaisen on tarkastettava toiminta tai selvítettävä asia muulla asianmukaisella tavalla. (YSL 169 §)

Näissä tilanteissa tarkastus tai muu asian selvittäminen tehdään tapauskohtaisen tilannearvion perusteella ja toimenpiteisiin ryhdytään tarvittaessa välittömästi.

Jos asia on pantu vireille kirjallisesti, ympäristö- ja rakennuslautakunta antaa asianosaiselle tarvittaessa valituskelpoinen päätös. Suulliset ja nimettömät ilmoitukset hoidetaan harkinnan mukaan. Joissain tapauksissa valvonnasta voi muodostua pitkäaikainen, jopa vuosia kestävä prosessi, varsinkin jos on tarpeen käyttää hallintopakkoa. Kuntalaisten vireille pantuja asioita, jotka hoidettiin YSL:n nojalla, oli vuoden 2020 aikana ainakin 60 kpl.

Rikkomistilanteessa voi olla kyse myös luvanvaraisesta toiminnasta, jota harjoitetaan ilman ympäristölupaa. Tällöin ympäristönsuojeluviranomaisen on kehotettava toiminnanharjoittajaa hakemaan lupaa ja tarvittaessa keskeyttää toiminta luvanhakuprosessin ajaksi.

Ympäristönsuojelumääräysten valvonta

Ympäristönsuojelulain mukaan kunta voi antaa tämän lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallisista olosuhteista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia yleisiä määräyksiä (YSL 202 §).

Ympäristönsuojeluviranomainen voi perustelluista syistä hyväksyä poikkeamisen määräyksistä. Valvontatehtäviä syntyy myös ympäristönsuojelumääräyksiin liittyvien valitusten ja haittailmoitusten perusteella.

Raaseporin ympäristönsuojelumääräyksiin sisältyy määräyksiä mm. melun-, pölyn- ja savuhaittojen hallinnasta, öljysäiliöistä, jätevesistä ja vesiensuojelusta, maalämpöjärjestelmistä ja pienistä eläinsuojista.

Jätevesien valvonta viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (YSL luku 16)

Hajajätevesiasetuksen voimaantulo 31.10.2019 tuo myös työtehtäviä ympäristövalvontaan. Asutusjätevesien puutteellinen käsittely lisää riskiä pohja- ja pintavesien pilaantumiselle. Kunnallisten jätevesiviemäriverkostojen ulkopuolella on 18 % Raaseporin väestöstä eli 5 300 asukasta. Lisäksi vapaa-ajan asuntoja on yhteensä 6 400, joista lähes kaikki ovat viemäriverkostojen ulkopuolella (Raaseporin kaupungin vesihuollon kehittämissuunnitelma, Sweco Ympäristö Oy 2014). Karkeasti arvioiden siis noin 8 400 kiinteistöä on viemäriverkostojen ulkopuolella. Hajajätevesien käsittelyjärjestelmien määrä Raaseporissa ei ole tiedossa. Tiedot ovat puutteelliset ja niitä tarkennetaan käytettävissä olevien resurssien puitteissa. Valvonta tehdään ilmiäntöjen ja valituksien seurauksena, ja jos resurssit riittävät, otantana riskialueilla.

Kunnan toimivaltainen viranomaislainen voi hakemuksesta myöntää luvan poiketa perustason puhdistusvaatimuksista rannalla ja pohjavesialueella enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan. Vuonna 2020, kun asia tuli ajankohtaiseksi, käsiteltiin 26 hakemusta. Näiden umpeutumista on seurattava.

Jätevesijärjestelmien rakentamiseen liittyviä lausuntoja annetaan rakennusvalvontaviranomaiselle tarvittaessa, n. 5–15 kpl vuodessa.

Lannan varastointi ja levittäminen

Valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta, nk. nitraattiasetus, (1250/2014) koskee kaikkia eläinsuojia, ts. myös niitä, jotka eivät ole luvanvaraisia. Nitraattiasetuksen valvonta jää pääosin kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen vastuulle johtuen toimintojen paikallisuudesta. Valvontavastuu on myös Ruokavirastolla, joka valvoo asiakirjojen perusteella sekä otantaluontoisesti. Riskinä on muun muassa pintavesien pilaantuminen.

Lantaloita on arvioitu olevan Raaseporissa noin 90. Niitä on valvottu kattavasti viimeksi 2006–09. Tiedot ja rekisteri näistä toiminnoista ovat puutteelliset ja niitä tarkennetaan käytettävissä olevien resurssien puitteissa.

Nitraattiasetuksen 9 §:n nojalla tehtäviä nk. lannan patterointi-ilmoituksia käsitellään vuosittain 5–10 kpl. Tämän lisäksi ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee myös ilmoitukset lannan levittämisestä sallitun ajan ulkopuolella, n. 1–5 kpl vuodessa.

Jätelain valvonta

Jätelain (JätL, 646/2011) 24 §:n mukaisia yleisiä valvontaviranomaisia ovat ELY-keskus sekä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Lähtökohtaisesti valvontaviranomaisten toimivaltaa ei ole jaettu, mutta jätelaissa on erikseen säädetty joistakin tehtävistä, joissa toimivalta on vain nimetyllä valvontaviranomaisella.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen *tarkastusvelvollisuus* koskee sen valvomia ympäristöluvanvaraisia jätteen käsittelytoimintoja sekä jätelain mukaisesti rekisteröitävää jätteen keräystä. Jätteen kansainvälisiä siirtoja valvotaan muun tarkastustoiminnan yhteydessä. Laitosten ja yritysten suunnitelmaan perustuvista määräaikaistarkastuksista ja muista valvontatoimista peritään maksu ympäristönsuojeluviranomaisen hyväksymän taksan mukaisesti.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluva jätelain *yleinen valvonta* kohdistuu muun muassa jätehuoltoon liittymisen valvontaan, jätehuoltomääräysten valvontaan ja roskaantumisasioihin. Vuonna 2020 tällaisia asioita hoidettiin noin 40 kpl.

Jätelain perusteella kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi antaa ei-luvanvaraista toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen (JätL 125 §) roskaantumisen ehkäisemiseksi tai jätehuollon asianmukaisuuden varmistamiseksi. Viranomaisen tehtäviin kuuluu myös valvoa, että yksittäistä määräystä noudatetaan ja että ympäristö saatetaan alkuperäiseen tilaan.

Jätelain 124 §:n mukainen valvonta

Jätelain mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontavastuulla on jätteen ammattimaisen keräyksen valvonta sekä jätteen laitos- tai ammattimainen käsittely niiltä osin kuin ne kuuluvat kunnan ympäristönsuojelulain mukaisiin valvottaviin kohteisiin.

Jätelain mukaan vastuu jätteiden kuljetus- ja välitystoiminnan valvonnasta kuuluu ensisijaisesti ELY-keskukselle. Vaarallista jätettä synnyttävien laitosten tai yritysten osalta valvontavastuu on jakamaton.

Jätteen kansainvälisiä siirtoja koskeva säännöllisen valvonnan velvoite on tullut voimaan 1.1.2016. Kunnan valvontaviranomaisen vastuulla on laatia riskinarviointiin perustuvat tarkastussuunnitelmat sellaisten kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvomiin kohteisiin kuuluvien laitosten ja yritysten tarkastuksista, joiden toimintaan liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja.

Jätteen ammattimainen kerääminen

Ammattimaista keräystoimintaa ovat mm. jätteiden aluekeräyspisteet. Raaseporissa jätehuoltorekisteriin merkityjä toimijoita on 3, ja näillä on yhteensä 401 aluekeräyspaikkaa.

Valvonnassa kiinnitetään huomiota jätteen vastaanottajan lupa- tilanteeseen sekä jätteiden siirtoihin. Näiden toimijoiden osalta tarkastuksilla on tarpeen selvittää keräystoiminnan asiallisuuden ja ympäristövaikutusten lisäksi myös jätteen

toimittaminen käsiteltäväksi.

Valvonta perustuu tällä hetkellä kuntalaisilta tulleisiin ilmoituksiin.

Jätteen laitos- ja ammattimainen käsittely

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tarkastusvelvollisuus koskee sen valvomia ympäristöluvanvaraisia jätteen käsittelytoimintoja.

Laitosten valvonta suunnitellaan hyödyntäen soveltuvien osin ympäristösuojelulain mukaisen valvonnan riskinarviointiin käytettyä työkalua ja tarkkailutiheyksiä sekä ympäristönsuojelulain valvontaa koskevaa ohjeistusta. Valvonnasta laaditaan vuosittain tarkempi valvontaohjelma ympäristönsuojelulain mukaisen valvontaohjelman osana.

Toiminta, jossa syntyy vaarallista jätettä

Tarkastukset keskitetään toimintoihin, joissa muodostuu suuria määriä vaarallisia jätteitä tai joissa muodostuva vaarallinen jäte on ympäristön kannalta erityisen haitallista. Kohteet, joissa syntyvän vaarallisen jätteen määrä ja laatu ovat merkittäviä, ovat esimerkiksi moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus, metalliteollisuus sekä koneiden ja laitteiden valmistus.

Valvonnan tarvetta arvioitaessa kiinnitetään huomiota sijaintiriskiin. Tarkastettavat kohteet priorisoidaan riskiperusteisesti (syntyvän jätteen määrä ja laatu, toiminnan sijaintipaikka, aiheutuneet häiriöt, tehdyt haittailmoitukset, yms.). Valvonta on projektiluontoinen, tai perustuu kuntalaisilta tulleisiin ilmoituksiin tai omiin havaintoihin.

Jätteen kansainvälinen siirto

Valvontasuunnitelman mukaisissa muissa jätelain nojalla tehtävissä tarkastuksissa kiinnitetään huomiota laitosten toimintaan, jos aihetta on epäillä, että toimintaan liittyy jätteiden kansainvälistä siirtoa.

Jätteiden kansainvälistä siirtoa voi liittyä esimerkiksi käytöstä poistettuihin lyijyakkuihin, sähkö- ja elektroniikkalaiteromuun, romuajoneuvoihin ja niiden osiin. Havaitut keräyspaikat, joista jätettä viedään ulkomaille, tarkastetaan ja ilmoitetaan Suomen ympäristökeskukselle.

Jätehuoltomääräysten valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo jätelain nojalla annettujen jätehuoltomääräysten noudattamista. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen määrää tarvittaessa kiinteistön liittymään järjestettyyn jätteen, sakokaivolietteen tai umpikaivolietteen kuljetukseen, ellei kiinteistö ole noudattanut jätehuoltoviranomaisen liittymiskehotusta. Tällaisia tapauksia tulee vuosittain vireille muutama. Niitä valvotaan myös ilmiäntöjen perusteella, jos on kyse yksityishenkilöistä; mahdollisuuksia järjestelmälliseen valvontaan ei ole. Rekisterien ylläpito kuuluu jätehuoltoviranomaiselle.

Ympäristön epäsiisteys ja roskaantuminen

Roskaamisasiat tulevat yleensä viranomaisen tietoon haittailmoitusten perusteella. Tarkastus on usein tarpeellinen tilanteen selvittämiseksi. Kohteen valvonnasta voi muodostua pitkäaikainen, jopa vuosia kestävä ja runsaasti resursseja vievä prosessi.

Roskaantuneen alueen valvonnassa on aina otettava huomioon rajapinnat toisaalta maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaiseen rakennetun ympäristön valvontaan ja toisaalta ympäristönsuojelulain mukaiseen maaperän pilaantumiseen. Asian tehokkaan hoitamisen kannalta on olennaista, ettei useampi viranomainen käsittele samaa asiaa yhtäaikaisesti. Tarvittaessa asia siirretään toimivaltaiselle viranomaiselle hoidettavaksi (rakennusvalvonta tai ELY-keskus).

Resurssipulan takia joudutaan toisinaan priorisoimaan kohteita. Vaarallista jätettä (esim. romuautot, elektroniikkaa tai öljytynnyrit), pohjavesialueet, ja suuria määriä jätettä hoidetaan ensisijaisesti.

Kaupungin mailla roskaantuneet alueet siivotaan metsätoimen tai puisto-osaston toimesta; ympäristötoimistoon tulleet vihjeet ohjataan sinne.

Jos tapaus on törkeä, tehdään tutkintapyyntö poliisille. Tutkintapyyntöön johtavia tapauksia on yleensä jokunen vuodessa.

Kunnan vastuu roskaantuneen alueen siivoamisessa

Mikäli roskaajaa ei saada selville ja siivoaminen on kohtuutonta kiinteistön omistajalle, on vastuu roskaantuneen alueen siivoamisesta viime kädessä kunnalla. Kunnalle annettavasta roskaantuneen alueen siivoamisesta koskevasta määräyksestä päättää ELY-keskus. Asia laitetaan tarvittaessa ELY-keskukseen vireille rakennus- ja ympäristölautakunnan päätöksellä. Päätökseen kirjataan asian selvittämiseksi tehdyt toimenpiteet sekä lautakunnan näkemys kunnan siivousvelvollisuuden perusteista.

Muun lainsäädännön mukainen valvonta

Maa-aineslaki

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii maa-aineslain (555/1981) 7 ja 14 §§:n mukaisena lupa- ja valvontaviranomaisena, koskien kiven, soran, hiekan, saven ja mullan ottamista.

Maa-aineslain mukaiseen valvontatyöhön kuuluvat ottotoiminnan aloittamis- ja lopputarkastus. Vuosittain tehtävää valvontatyötä puolestaan ovat muut tarkastuskäynnit ja luvassa määriteltujen vuosi- ja tarkkailuraporttien tarkastaminen. Maa-aineslain valvonnasta peritään vuosittainen valvontamaksu maa-ainestaksan mukaisesti. Valvontaa varten on laadittu erillinen valvontaohjelma. Raaseporissa on tällä hetkellä 14 valvontakohdetta.

Kemikaalilain valvonta

Kemikaalilain (599/2013) valvontaviranomaisia ovat mm. kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja ELY-keskus.

Kemikaalilain 11 §:n mukaan valvontatehtäviin kuuluu kemikaalilain ja sen nojalla annettujen säädösten lisäksi valvoa

1) biosidiasetuksen (EU 528/2012) 17 artiklassa ja kemikaalilain 30 §:ssä tarkoitetussa hyväksymispäätöksessä biosidivalmisteen käytölle asetettujen ehtojen ja edellytysten noudattamista

2) POP-asetuksen (EY 1102/2008) aineen käyttöä koskevien 3 ja 4 artiklan noudattamista

3) REACH-asetuksen (EY 1907/2006) aineen käytön olosuhteita ja turvallisuustoimia koskevan 14 ja 37 artiklan, luvanvaraisten aineiden käyttöä koskevan VII osaston ja aineen rajoituksia koskevan 67 artiklan säännösten noudattamista ympäristönsuojelulain mukaisessa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien toimintojen valvonnassa siltä osin, kun valvonta koskee toiminnanharjoittajan velvoitetta huolehtia ympäristöhaittojen ehkäisemisestä ja torjumisesta kemikaalin käytössä ja varastoinnissa.

4) elohopea-asetuksen 7 artiklassa säädetyn elohopean, elohopeayhdisteiden ja elohopeaseosten käyttöä ja väliaikaista varastointia koskevien velvoitteiden noudattamista sekä 8 artiklassa säädetyn lisätyn elohopean ja elohopeayhdisteiden käyttöä ja 9 artiklassa säädetyn elohopean käyttöä koskevien kieltojen noudattamista.

Kemikaalilain valvonta toteutetaan ensisijaisesti ympäristönsuojelulain ja jätelain nojalla tehtävän valvonnan yhteydessä.

Merenkulun ympäristönsuojelulaki

Merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen hyväksyy vähintään 25-paikkaisen huvivenesataman jätehuoltosuunnitelman ja valvoo satamien jätehuoltoa. Jätehuoltosuunnitelma merkitään ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Paikkojen minimimäärää laskettiin 50:sta 25:een 1.7.2021; jätteiden vastaanottojärjestelmiin sovelletaan siirtoaikaa 22.4.2022 asti.

Raaseporissa rekisteröintivelvollisia 50:n paikan huvivenesatamia on 18. Jätehuoltosuunnitelmia on tähän mennessä hyväksytty 5 kpl. Valvonta ja suunnitelmien hyväksyminen on hoidettu projektiluontoisesti. Vähintään 25:n paikan huvivenesatamien määrä on tuntematon.

Ulkoilulaki

Kunnan ulkoilulain (606/1973) mukaisiin tehtäviin kuuluu ulkoilureittien suunnittelu, toteuttaminen ja ylläpito. Ympäristö- ja rakennuslautakunnalle kuuluu lähinnä osallistuminen suunnitteluprosessiin.

Ympäristö- ja rakennuslautakunta toimii myös hallintosäännön nojalla ulkoilulain tarkoittamana leirintäalueviranomaisena, joka valvoo leirintäalueita koskevien ulkoilulain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Leirintäalueen perustamisesta on viimeistään kolme kuukautta ennen toiminnan aloittamista tehtävä kirjallinen ilmoitus leirintäalueviranomaiselle, joka voi antaa tarpeellisia määräyksiä lain antamissa rajoissa mm. estämään terveyshaittoja, luontovahinkoja, ympäristön pilaantumista tai roskaantumista, tai ympäristön viihtyisyyden vähenemistä.

Resurssien puutteesta johtuen tätä lakia ei ole Raaseporissa vielä valvottu; leirintäalueita ja vastaavia majoittumiseen tarkoitettuja alueita, joita löytyy useampia, ei ole rekisteröity eikä niitä ole myöskään kehoitettu ilmoittautumaan.

Vesihuoltolaki

Vesihuoltolain (119/2001) mukaisia valvontaviranomaisia toimialoillaan ovat ELY-keskus, kunnan terveydensuojeluviranomainen ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo, että vesihuoltolaitoksen hyväksytyllä toiminta-alueella oleva liittymisvelvollinen kiinteistö liitetään vesihuoltolaitoksen vesijohtoon ja viemäriin. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää hakemuksesta toistaiseksi voimassa olevan tai määräaikaisen vapautuksen liittymisvelvollisuudesta siihen oikeutetuille. Vapautuspäätökseen liittyy valvontaa.

Vesilaki

Vesilain (587/2011) mukaiseen valvontaan kuuluvat mm. vesistöjen rakentamiseen sekä pohja- ja pintaveden ottamiseen liittyvät tarkastukset sekä ojitusasiat. Vesilain mukaista lupaa haetaan yli 500 m³ ruoppaukselle aluehallintovirastolta, ja pienimuotoisista ruoppauksista ilmoitetaan Uudenmaan ELY-keskukselle. Näistä kunnan ympäristönsuojeluviranomainen antaa tarvittaessa lausunnon. Maalämpöjärjestelmien rakentamiseen voidaan myös tarvita vesilain mukaista lupaa aluehallintovirastolta; myös näistä annetaan tarvittaessa lausunto rakennusvalvonnalle.

Tarkastuksia tehdään tarpeen mukaan 5–10 kpl vuodessa.

Maastoliikennelaki ja vesiliikennelaki

Ympäristönsuojeluviranomainen käsittelee maastoliikennelain (1710/1995) mukaiset luvat moottorikäyttöisillä ajoneuvoilla tapahtuvaan kilpailujen ja harjoitusten toistuvaan tai pysyvään järjestämiseen samassa maastossa. Suunnitelma moottorikelkkareiteistä on hyväksyttävä lautakunnassa. Tarkastuksia tehdään tarpeen mukaan.

Vesiliikennelain (782/2019) mukaan ympäristönsuojeluviranomainen myöntää luvat moottoriajo-neuvoja koskeviin harjoituksiin ja kilpailuihin.

Luonnonsuojelulaki

Rakennus- ja ympäristölautakunta päättää hallintosäännön nojalla luonnonsuojelulain (1096/1996) tarkoittamat luonnonmuistomerkkien rauhoittamisesta ja rauhoituksen lakkauttamisesta.

Laki vieraslajeista aiheutuvien riskien hallinnasta

Tämä laki sisältää säännöksiä haitallisten vieraslajien tuonnin ja leviämisen haittojen ennalta ehkäisemiseksi.

Valvontaviranomaiset ovat ELY-keskus ja tullit, mutta rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiseksi (kuten määräämään kiinteistönhaltijan tai toimijan täyttämään velvollisuutensa) asian voi panna kirjallisesti vireille myös kunta tai kuntayhtymä, jonka toimialueella rikkomus tai laiminlyönti ilmenee tai jonka alueelle rikkomuksesta tai laiminlyönnistä aiheutuvat vaikutukset voivat ulottua, sekä asiassa yleistä etua valvova viranomainen tai muu julkista hallintotehtävää hoitava. (1709/2015, 17 §)

Ympäristötoimisto on, kuntien ympäristönsuojelun hallinnonlain nojalla (64/1986), pääasiassa toiminut neuvonantajana, tiedottajana ja torjunnan koordinoijana. Toistaiseksi ei ole nähty mielekkääksi jakaa kehotuksia tai ryhtyä hallintopakotoimenpiteisiin. Mahdollisuuksien mukaan tuetaan etenkin projekteja, jotka tähtäävät erityisen arvokkaiden luonnonkohteiden suojeluun, tai jolla on suuri merkitys viihtyvyyteen ja taloudellisiin arvoihin. Aika paljon työaikaa on kulunut erityisesti kesäisin. Ympäristötoimistolla sen sijaan ei ole valtuuksia hoitaa torjunnan käytännön järjestelyjä, ja myös talkoiden järjestäminen on 2021 aikana osoittautunut vaativan enemmän kuin yhden henkilön kokopäivätyötä, joten ympäristötoimiston henkilöstöresursseja ei tähän voida käyttää.

Maankäyttö- ja rakennuslaki

Rakennus- ja ympäristölautakunta päättää hallintosäännön nojalla asioista, jotka koskevat ojitusta (132/1999, 161 a §), sekä maisematyö lupien osalta puunkaadoista (128 §).

Laki eräiden ympäristöllisten lupamenettelyjen yhteensovittamisesta

Ns. ”yhden luukun laki” astui voimaan 1.9.2020 (764/2019). Sen mukaan asiakkaan pyynnöstä lupaprosessit on vietävä eteenpäin synkronoidusti, jos asiakkaalla on yhtäaikaaisesti käsittelyssä joku seuraavista: ympäristönsuojelulain mukainen ympäristölupa, vesilain mukainen lupa tai maa-ainelain mukainen ainesten ottamislupa,

ja 1) luonnonsuojelulain 31 ja 48 §:n sekä 49 §:n 3 momentin mukainen lupa poikkeamiseen; 2) maankäyttö- ja rakennuslain 125 §:n mukainen rakennuslupa, 126 §:n mukainen toimenpidelupa, 127 §:n mukainen rakennuksen purkamislupa ja 128 §:n mukainen maisematyölupa; 3) kaivoslain 9 §:n mukainen malminetsintälupa, 16 §:n mukainen kaivoslupa ja 22 §:n mukainen kullanhuuhtontalupa; 4) vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain 23 §:n mukainen lupa vaarallisen kemikaalin laajamittaiseen teolliseen käsittelyyn ja varastointiin sekä 58 §:n mukainen lupa räjähteiden valmistukseen ja varastointiin.

Aluehallintovirasto on yhteensovittava viranomainen, jos yhteen sovitettavana on vesilain mukaisen luvan tai sellaisen ympäristönsuojelulain mukaisen luvan käsittely, jonka se ratkaisee. Muussa tapauksessa yhteensovittava viranomainen on kunnan ympäristönsuojeluviranomainen.

Valvonnan järjestäminen

Ympäristönsuojelun valvonta jakautuu ennakkovalvontaan ja jälkivalvontaan. Ennakkovalvontaan kuuluvat ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien toimintojen lupa- ja ilmoitusmenettelyt. Jälkivalvontaan kuuluvat hakemusten ja ilmoitusten johdosta tehtyjen päätösten noudattamisen valvonta, normivalvonta (esimerkiksi ympäristönsuojelumääräysten valvonta) sekä haitasta kärsivien asianosaisten tekemien ilmoitusten selvittäminen.

Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmassa keskitytään ensisijaisesti ympäristöluvanvaraisten, yleisen ilmoitusmenettelyn piiriin kuuluvien (YSL 10a luku) ja rekisteröitävien toimintojen valvontatarkastusten suunnitelmalliseen järjestämiseen.

Valvontasuunnitelma helpottaa valvontaviranomaisen työtehtävien organisointia ja antaa valvontatyölle systemaattiset toimintamallit erilaisissa tilanteissa. Ympäristöluvanvaraisten, ilmoitusvelvollisten ja rekisteröitävien toimintojen valvonta koostuu tarkastuksista, jotka jaetaan suunnitelmallisiin määräaikaistarkastuksiin ja muihin tarpeen mukaan tehtäviin tarkastuksiin, sekä vuosiraporttien ja tarkkailutulosten tarkastuksista. Muita tarkastuksia tehdään esimerkiksi toiminnasta tehdyn yleisöilmoituksen johdosta, onnettomuustilanteissa, ympäristölupahakemuksen tai rekisteröinti-ilmoituksen yhteydessä, tai jotta voidaan todeta jokin epäkohta korjatuksi.

Määräaikaistarkastukset toteutetaan tämän valvontasuunnitelman ja sen perusteella laaditun valvontaohjelman mukaisesti. Valvontaohjelma muodostuu laitosluettelosta, joka sisältää toimialakohtaisen, riskinarviointiin perustuvan suunnitelman kalenterivuoden aikana tehtävistä tarkastuksista. Valvontaohjelmaa päivitetään vuosittain. Valvontaohjelman mukaiset kohteet tarkastetaan niille määritellyn valvontaluokan mukaan, ja ohjelman mukainen valvonta on maksullista.

Valvottavia *kertaluontoisia toimintaoja* (YSL 12 luku) ovat 1) erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttava tilapäinen toiminta tai toimenpide, 2) koeluonteinen lyhytaikainen toiminta tai 3) poikkeuksellinen tilanne. Erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta tai tapahtumasta tehdyn ilmoituksen johdosta tehdään tarvittaessa tarkastus. Meluilmoituksissa on usein kyse hyvin lyhytaikaisista toimenpiteistä, ja silloin valvontaviranomaisen mahdollisuudet puuttua tilanteeseen ovat rajalliset. Etenkin virka-ajan ulkopuolella myös poliisilla on mahdollisuus puuttua toimintaan. Koeluonteisesta lyhytaikaisesta toiminnasta tehdyn ilmoituksen johdosta tehdään tarkastus ilmoitusta käsiteltäessä sekä toiminnan aikana. Poikkeuksellisesta tilanteesta, kuten onnettomuudesta, toimintahäiriöstä tai muusta ennakoimattomasta tilanteesta, josta saattaa aiheutua ympäristön

pilaantumisen vaaraa tai poikkeuksellinen jätehuoltotilanne, tehdyn ilmoituksen johdosta tehdään yleensä tarkastuskäynti.

Ympäristöriskien minimoimiseksi ja ympäristöhaittojen ennaltaehkäisemiseksi valvontaa on tarpeen ulottaa myös ei-luvanvaraisiin tai ilmoitusvelvollisiin toimintoihin, jotka saattavat vaarantaa vesistöjen, pohjaveden tai maaperän tilaa. Näiden toimintojen valvontaa voidaan toteuttaa resurssien puitteissa projektiluonteisesti vaihtuvin teemoin. Tällaisia teemoja voivat olla eläinsuojat, ruoppaukset tai autokorjaamot. Projektiluonteiset tarkastukset voivat myös rajoittua toimintoihin tietyllä alueella, kuten pohjavesi- tai ranta-alueella.

Tarkastuksesta sovitaan pääsääntöisesti toiminnanharjoittajan kanssa etukäteen, ja toiminnanharjoittajalle varataan mahdollisuus osallistua tarkastukseen. Määräaikaistarkastuksessa käydään läpi mm. toiminnan nykytilanne ja toimitilat piha-alueineen, toiminnan ympäristölupa ja sen ehtojen toteutuminen, näytteenottotuloksia ja muut toiminnanharjoittajan lupamääräysten edellyttämät selvitykset ja suunnitelmat sekä toiminnasta tehdyt yleisöilmoitukset. Tarkastuksesta laaditaan tarkastusmuistio, joka toimitetaan toiminnanharjoittajalle. Määräaikaistarkastuksessa havaittujen puutteiden seurantatarkastukset kuuluvat valvontaohjelman mukaiseen valvontaan. Valvontaa toteutetaan myös tarkastamalla ympäristöluvassa tai valtioneuvoston asetuksissa määrättyjä päästöjen tai ympäristövaikutusten tarkkailuraportteja, selvityksiä ja suunnitelmia sekä toiminnan vuosiraportteja. Raporttien tarkastamisesta voidaan myös periä maksu.

Olemassa olevia resursseja tulisi käyttää siten, että saavutetaan ympäristön kannalta paras lopputulos. Rajalliset resurssit edellyttävät usein tehtävien asettamista tärkeysjärjestykseen.

Toimintojen ympäristöriskinarviointi ja valvontaluokat

Ympäristölupavelvollisten ja rekisteröitävien laitosten määräaikaistarkastusten tiheys perustuu ympäristöriskinarviointiin. Valvontasuunnitelmassa ympäristönluvanvaraiset ja rekisteröitävät toiminnot jaetaan valvontaluokkiin, joiden avulla tehdään varsinainen valvonnan aikataulutettu ohjelma. Otantamenettelyä ei käytetä.

Toiminnan aiheuttaman riskin on arvioitu koostuvan kolmesta eri osatekijästä: sijaintiriski, päästöriski/toiminnallinen riski ja toiminnan valvontahistoria. Sijaintiriskiin vaikuttaa, sijaitseeko toiminta jollakin ympäristön kannalta herkällä alueella tai läheisyydessä tai asutuksen läheisyydessä.

Sijaintiriskit:

- pohjavesi
- pintavesi
- häiriintyvät/herkät kohteet
- taustatiedot

Päästöriski muodostuu toiminnassa käsiteltävien ja varastoitavien materiaalien määrästä ja vaarallisuudesta sekä laitoksella käytössä olevista prosesseista ja

päästöjen ja riskien hallinta- ja vähennystekniikoista. Toiminnalliseen riskiin vaikuttaa määräyksien ja muiden toimintaa koskevien ympäristönsuojelun säädösten noudattaminen, valitusten määrä ja laatu, käytössä olevat ympäristönsuojelun hallintajärjestelmät sekä muiden viranomaisten suorittama valvonta.

Päästöriskit/toimintariskit:

- toiminnan luonne ja laajuus
- tilat ja laitteet
- tuotantoon ja valmistukseen liittyvät tekijät
- tuotteeseen liittyvät tekijät
- kuljetukset ja varastointi
- tarkkailu

Myös valvontahistoria otetaan huomioon riskinarviointia tehtäessä. Niillä tiedoilla voidaan havaita tiettyjä ”kaavoja” toiminnoissa.

Valvontahistoria:

- tarkkailun tulokset
- aiemmin havaitut puutteet ja riskit

Laitokset ja toiminnot, joiden ympäristövaikutukset eli arvioidut riskit ovat suurimmat, priorisoidaan valvonnassa korkeimmalle.

Ei-toivotun tapahtuman toteutumisen todennäköisyys on arvioitu asteikolla 1–3 (epätodennäköinen, mahdollinen, todennäköinen). Vastaavasti tapahtuman seuraukset on arvioitu asteikolla 1–3 (vähäinen, haitallinen, vakava). Ympäristöriskin (pieni, kohtalainen, iso) merkittävyyden arviointi muodostuu näiden perusteella seuraavan taulukon mukaisesti (taulukko 2).

Taulukko 2

Ympäristöriskin arviointitaulukko.

Riskin toteutuminen / Pilaantumisen merkittävyys	1 Vähäinen	2 Haitallinen	3 Vakava
1 Epätodennäköinen	1x1=1 pieni riski	1x2=2 pieni riski	1x3= kohtalainen riski
2 Mahdollinen	2x1=2 pieni riski	2x2=4 kohtalainen riski	2x3=6 iso riski
3 Todennäköinen	3x1=3 kohtalainen riski	3x2=6 iso riski	3x3=9 iso riski

Taulukko 3
Toimintojen valvontaluokat.

Luvanvaraiset toiminnot (alajako perustuu YSL 27 §:een ja liitteeseen 1, taulukkoon 2)	Valvontaluokka
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto	1
Mineraalituotteiden valmistus	2
Eläinsuojat tai kalankasvatus	3
Liikenne	3
Jätteiden ammattimainen tai laitospäinen käsittely sekä jätevesien käsittely	1
Muu toiminta, ampumaradat, suihkupuhalus, huvipuistot, krematoriot, lannoitetehtaat	3
Yleinen ilmoitusmenettely (YSL 10a luku ja liite 4)	Valvontaluokka
Ulkona sijaitseva, ampumarata, jolla on tarkoitettu ammuttavaksi enintään 10 000 laukausta vuodessa ja jossa ei ole haulikkoammuntaan tarkoitettua rataa.	3
Panimo, jonka tuotantokapasiteetti on vähintään 250 000 mutta alle 5 miljoonaa litraa vuodessa ja enintään 300 000 litraa vuorokaudessa	3
Rekisteröitävät toiminnot (alajako perustuu YSL liitteeseen 2, ja 27 §)	Valvontaluokka
Energiantuotantolaitos, yhteenlaskettu polttoaineteho vähintään 5 MW, mutta alle 50 MW	3
Asfalttiasema	3
Nestemäisen polttoaineen jakeluasema, jonka polttoainesäiliöiden kokonaistilavuus on vähintään 10 m ³	2

Sijaintiriskit, päästöriskit ja toiminnalliset riskit pisteytetään toimialakohtaisesti kukin pisteillä 1–3, ja laitoksen valvontaluokka määräytyy pisteistä lasketun keskiarvon perusteella.

Valvontaluokkia on kolme: Valvontaluokassa 1 olevat laitokset, eli suurimman riskin omaavat laitokset, pyritään tarkastamaan vähintään kolmen vuoden välein, valvontaluokan 2 laitokset vähintään viiden vuoden välein ja valvontaluokan 3 laitokset vähintään seitsemän vuoden välein (taulukko 3).

Toimintojen ympäristöriskit on tätä valvontasuunnitelmaa tehtäessä ensin arvioitu toimialakohtaisesti. Laitoskohtainen arviointi voi muuttaa valvontaluokkaa; tämä arvio kirjataan valvontaohjelmaan.

Jos toiminnassa esiintyy puutteita, lupaehtojen rikkomista tai jos vuosiraportointi on jätetty tekemättä tai on puutteellinen, suoritetaan ylimääräisiä tarkastuksia tapauskohtaisesti. Mikäli toiminta on uusi tai olemassa olevaa toimintaa muutetaan olennaisesti, on valvontaa syytä tihentää, kunnes toiminta täyttää lupaehtot tai muuten vakiintuu.

Valvonnan tavoitteena on laadukas ja tehokas valvonta, joka puuttuu epäkohtiin riittävän ajoissa. Tärkeintä on valvontavoimavarojen tasapuolinen suuntaaminen ympäristön kannalta tärkeimpiin tehtäviin.

Valvontaohjelman laatiminen ja valvontaohjelman toteutumisen arviointi

Valvontaohjelma muodostuu laitosluettelosta, jossa esitetään laitoskohtaisesti kullekin vuodelle suunnitellut tarkastukset. Laitoksen tarkastustiheys perustuu edellisessä kappaleessa selostettuun riskinarviointiin sekä valvonnan käytettävissä olevaan resurssiin.

Kaikki valvontaohjelman kohteet on listattu erilliseen Excel-taulukkoon, josta löytyvät vähintään seuraavat tiedot kustakin kohteesta:

- toiminta, toiminnan nimi ja sijainti
- valvontaluokka
- ympäristöluvan antopäivä
- ympäristöluvan voimassaoloaika
- sijainti pohjavesialueella
- viimeisimmän valvontatarkastuksen päivämäärä
- seuraavan valvontatarkastuksen ajankohta (vuosi)

Valvontaohjelma laaditaan päivitettyjen laitostietojen ja riskinarvioinnin pohjalta ympäristövalvonnassa vuosittain, ja ympäristöpäällikkö hyväksyy sen ja valvoo sen toteutumista. Valvontaohjelmaa päivitetään kuitenkin jatkuvasti vuoden aikana sitä mukaa kuin siihen tulee valvottavia kohteita ja myös käytettävissä olevien valvonnan voimavarojen mukaan. Lopettaneet kohteet poistetaan. Suunnitellut tarkastukset saattavat siten muuttua päivitysten yhteydessä.

Ympäristö- ja rakennuslautakunnan ei tarvitse tehdä valvontaohjelmasta erillistä hyväksymispäätöstä. Valvontaohjelmasta ja edellisen vuoden toteumasta laaditaan

vuosittain yhteenveto, joka viedään ympäristö- ja rakennuslautakunnalle tiedoksi.

Tähän yhteenvetoon kerätään ainakin seuraavat tiedot:

- arvio tavoitteiden saavuttamisesta ja toteutuneiden tarkastuskäyntien lukumäärä
- muutokset valvonnan voimavaroissa ja valvontakohteiden määrässä
- arvio valvonnan riittävydestä ja kehittämistarpeista

Yksityiskohtaisen toimenpide- ja kohdeluettelon julkistaminen saattaa heikentää valvonnan tavoitteiden toteutumista, joten valvontaohjelma ei ole julkinen.

Valvontamenettely onnettomuus-, haitta- ja luparikkomustilanteissa

Ympäristönsuojelulain (527/2014) 169 §:n mukaan valvontaviranomaisen on tarkastettava toiminta tai selvitettävä asia muulla asianmukaisella tavalla, jos onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aihetta olettaa, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa.

Jos samanaikaisesti on vireillä toimintaa koskeva lupa-asia, on tarkastus tai selvitys tehtävä mahdollisuuksien mukaan ennen lupa-asian ratkaisemista.

Näissä tilanteissa ja ympäristövahingon yhteydessä viranomaisen on selvitettävä mm. seuraavat asiat:

- tapahtumien syyt
- aiheutuneiden päästöjen määrä, laatu ja vaikutukset sekä toimet niiden torjumiseksi ja lieventämiseksi
- mille muille viranomaisille asiasta on ilmoitettu
- varmistettava tarvittavat jatkotoimet sekä toimet uusien vastaavien tilanteiden välttämiseksi
- dokumentoitava asia valvontajärjestelmään.

Laillisen tilan palauttamiseksi on käytettävissä useita erilaisia keinoja kehotuksesta toiminnan keskeyttämiseen. Keinoa valittaessa on huomioitava hallinnon suhteellisuusperiaate sekä se, minkä asteisesta laittomasta tilanteesta on kyse. Mikäli toiminnanharjoittaja ei itse omaehtoisesti korjaa tilannetta, pyritään aluksi neuvottelemalla ja kehottamalla saattamaan tilanne säännösten tai luvan mukaiseksi. Mikäli neuvottelu ja yksi kehoitus eivät tuota toivottua tulosta ja johda laillisen tilan palauttamiseen, käynnistetään hallintopakkotoimenpiteet ja tehostetaan niitä uhkasakon, teettämisen tai keskeyttämisen uhalla.

Onnettomuus-, haitta- ja luparikkomustilanteiden perusteella arvioidaan lupamääräyksien riittävyttä seuraavan määräaikaistarkastuksen yhteydessä.

Haitta-/yleisöilmoitusten ja valitusten kautta viranomaisten tietoon voi tulla tärkeää tietoa laitosten ympäristölle aiheuttamista riskeistä. Tämän kautta saadut tiedot luvanvaraisesta toiminnasta ovat erittäin tärkeä osa valvontaa. Valituksissa esitetyt asiat on aina selvitettävä ja asioiden todenperäisyys tarkistettava, ennen kuin toiminnanharjoittajalta voidaan vaatia toimenpiteitä. Kaikki saapuneet valitukset ja haittailmoitukset kirjataan. Sähköpostiviestien asianmukaiseen arkistointiin on

kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta ne ovat myöhemminkin kaikkien viranhaltijoiden saatavissa. Tarvittaessa pitää pystyä selvittämään, onko asia tullut esille jo aiemmin. Yleisöilmoitukset (jotka tekee joku muu kuin asianosainen) arvioidaan tapauskohtaisesti, ja aiheettomat ilmoitukset voidaan jättää huomioimatta.

Valvonnan organisointi ja resurssit

Raaseporissa ympäristönsuojelulain valvontaviranomaisena toimii ympäristö- ja rakennuslautakunta. Tarkastusoikeus on delegoitu viranhaltijoille eli ympäristötarkastajille.

Raaseporin ympäristönsuojeluviranomaistehtävien hoitamiseen on käytettävissä henkilöstöresursseja 5,5 henkilötyövuotta (1 htv = 220 htpv). Siitä 1,0 htv on kanslisti ja 0,25 htv hoitaa maankäyttö- ja rakennuslain mukaisia maisematyölupa-asioita. 4,25 htv on jaettu ympäristönsuojelun ja ympäristövalvonnan toimintoihin. Tästä suuri osa kuluu ns. ennakoivaan työhön, kuten lausuntojen, neuvonnan ja muun ohjauksen antamiseen.

Ympäristövalvonnalla on viranhaltijaresurssia varsinaista valvontatyötä varten käytettävissä noin 2,0 htv. Valvontasuunnitelmassa esitettyjen ennalta suunniteltujen määräaikaistarkastusten lisäksi ympäristönsuojelun tulosalueen työntekijät tekevät tarkastuksia mm. ympäristönsuojelulain edellyttämien lupien tai ilmoitusten vuoksi, valitusten ja erilaisten yleisöilmoitusten johdosta, onnettomuustapauksissa, jätelain, luonnonsuojelulain, vesilain, vesihuoltolain, maastoliikennelain ja maa-aineslain mukaisissa asioissa sekä osallistuvat tarkastuksiin Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen valvomissa laitoksissa.

Tarkastusten ja valvonta-/maasto-/neuvontakäyntien kokonaismäärä on vuonna 2020 ollut 112, vuonna 2019 125 ja vuonna 2018 197 (ympäristötoimistolla oli yksi ylimääräinen henkilötyövuosi puolet vuodesta 2018 ja 2019). Ympäristöluvanvaraisten, ilmoitusvelvollisten ja rekisteröityjen toimintojen tarkastuksia on ollut 11/2020, 20/2019, ja 15/2018. Yksi epävarmuustekijä luvuissa on luultavasti tullut tarkastuksien luokittelusta.

Valvontasuunnitelmassa esitettyjen ennalta suunniteltujen määräaikaistarkastusten tekemiseen on käytettävissä noin 1,0–1,2 htv.

Ympäristövalvontaa tehdään käytännössä tekemällä tarkastuksia ja muita paikallakäyntejä, teettämällä selvityksiä, mittauttamalla päästöjä ja ympäristövaikutuksia, sekä tarkastamalla ympäristöluvan edellyttämiä selvityksiä ja raportteja. Lainvastaisen tilanteen tultua ilmi asiaan puututaan ohjeistuksella ja neuvonnalla, huomautuksilla, kehotuksella ja tarvittaessa hallintopakolla. Tietyissä tilanteissa on tarpeen tehdä myös ilmoitus poliisille esitutkintaa varten. Tärkeä osa valvontaa on asioiden dokumentointi: tarkastusmuistioiden kirjoittaminen, valokuvaus ja valokuvien tallennus, tietojen tallentaminen ympäristövalvonnan tietojärjestelmiin ym.

Ennakkovalvonta ja varhainen puuttuminen on tehokkaampi resurssienkäyttö kuin ongelmien jälkeensä selvittäminen; olisi pyrittävä pitämään resurssit tasaisella tasolla, jotta tarkastusvälit eivät jäisi liian pitkiksi.

Viranomaisten välinen yhteistyö valvonnassa

Ympäristövalvonnassa tehdään yhteistyötä useiden eri tahojen kanssa. Keskeisiä ulkoisia yhteistyötahoja ovat Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos ja poliisi (Raaseporin poliisiasema ja Espoon talousrikosyksikkö). Kaupungin sisällä keskeisimmät yhteistyötahot ovat rakennusvalvonta, ympäristöterveysvalvonta ja kunnallistekniikka.

Muita yhteistyötahoja ovat mm. kaupungin jätehuoltoneuvonta, maaseutuviranomaiset, työsuojeluviranomaiset ja lähialueen kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset. Yhteistyötä tehdään tapauskohtaisesti, ja eri yhteistyötahojen kanssa pidetään määräajoin myös yhteistyökokouksia, joissa sovitaan yhteisistä linjauksista.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)

Yhteistyötä ympäristövalvonnassa tehdään osallistumalla ELY-keskuksen tarkastuskäynneille. ELY:n valvontakohteita koskevat vuosi- yms. raportit pyritään käymään läpi. Tarvittaessa esimerkiksi joissakin haittailmoitustilanteissa tai onnettomuustilanteissa tehdään tarkastus- ja valvontakäyntejä ELY-keskuksen puolesta. ELY:n valvomia laitoksia koskevat yleisöilmoitukset välitetään ELY-keskuksen laitoksen vastuuvalljoille. Ilmoitusten tekijöille myös annetaan yleistä neuvontaa asian hoitamisessa. ELY-keskuksen valvomien laitosten lupahakemusten lausuntojen valmistelussa voidaan myös tehdä yhteistyötä.

Valvontayhteistyötä ELY-keskuksen kanssa tehdään lisäksi pilaantuneen maaperän kohteissa, onnettomuustapauksissa, ympäristörikosasioissa ja koulutuksissa. ELY-keskuksesta saa myös asiantuntija-apua lainsäädäntöön ja erityisaloihin liittyen.

Länsi-Uudenmaan pelastuslaitos (LUP)

Pelastuslaitos pyytää tarvittaessa asiantuntija-apua onnettomuuksissa, joista voi aiheutua ympäristön pilaantumista. Pelastuslaitos ilmoittaa myös vähäisemmistä tapauksista ympäristövalvontaan, jotta voidaan arvioida tehtyjen toimenpiteiden riittävyys ja tarvittavat jälkiseurantatoimenpiteet. Pelastuslaitoksen kanssa pidetään alueellisesti yhdessä muiden Länsi-Uudenmaan ympäristönsuojeluviranomaisten kanssa yhteistyöpalaveri noin kerran vuodessa. Pelastuslaitokselta pyydetään lausuntoa ympäristölupahakemukseen lähinnä, jos toiminnassa käsitellään tai varastoidaan polttoaineita tai muita vaarallisia kemikaaleja.

Poliisi

Poliisin kanssa tehdään yhteistyötä sekä paikallisesti Raaseporin poliisiaseman kanssa että ympäristörikosasioissa alueellisesti yhdessä muiden Länsi-Uudenmaan ympäristönsuojeluviranomaisten, Länsi-Uudenmaan poliisilaitoksen, Uudenmaan ELY-keskuksen sekä syyttäjänviraston kanssa. Yhteistyöpalavereja, joissa käydään

läpi mm. tutkinnassa olevia tapauksia ja ympäristörिकosten tutkintaprosessia, pidetään noin kerran vuodessa.

Rakennusvalvonta

Yhteistyötä tehdään lähes päivittäin erilaisten valvonta-asioiden yhteydessä liittyen mm. epäsiisteihin kiinteistöihin, maalämpökaivoihin ja haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmiin. Tarvittaessa annetaan ja pyydetään lausuntoja ympäristölupa- ja rakennuslupa-asioissa.

Ympäristöterveysvalvonta

Yhteistyötä tehdään valvonta-asioissa, joihin liittyy terveyshaittaa koskien mm. savuhaittoja ja talousveden laatuun, sekä haittaeläimiin liittyvissä valvonta-asioissa. Ympäristölupahakemuksista on aina pyydetävä lausunto ympäristöterveysvalvonnalta.

Valvontasuunnitelman päivittäminen

Valvontasuunnitelma on tarkoitus päivittää vähintään 4 vuoden välein ympäristö- ja rakennuslautakunnan toimikauden alkupuolella. Jos lainsäädännön muutokset aiheuttavat tarvetta valvontasuunnitelman tarkastamiseen, sitä voidaan päivittää useammin. Valvontasuunnitelma laaditaan ympäristövalvonnassa, ja se viedään ympäristö- ja rakennuslautakunnan vahvistettavaksi.

Valvontasuunnitelman toteutuminen esitetyllä tavalla edellyttää resurssien ajallista saatavuutta varsinaisten tarkastusten lisäksi niihin liittyvien tai niistä seuraavien töiden kuten mahdollisten toimenpidekehotusten ja muiden selvitystöiden toteuttamiseen.